

'Opvangplan „olie“-vogels', een farce

De Inspectie Natuurbehoud Staatsbosbeheer publiceerde op 26 juli 1982 het eind rapport van de Werkgroep Opvangplan Olieslachtoffers. In dit verslag wordt een overzicht gegeven van de taakverdeling in geval van een olieramp, voor wat betreft de opvang van olieslachtoffers. Het dient als een draaiboek: van melding tot alarm tot opvangactie tot rapportage. De begeleiding van 'het publiek' staat hoog in het vaandel geschreven. De voornaamste instanties binnen dit opvangplan zijn: Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming, de Vogelopvangcentra, Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ), Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN), Nederlands Stookolieslachtofferonderzoek (NSO), vogelwerkgroepen, kustgemeenten en waterschappen door Rijkswaterstaat. Van de overige instanties namen steeds één of meerdere vertegenwoordigers deel aan het overleg.

In het eindverslag zijn de bevindingen van de ramp 1980/81 verwerkt en de procedure is dan ook niet meer alleen toegespitst op mogelijke rampen vergelijkbaar met de Amoco Cadiz in 1978, tenminste als het goed is. Inmiddels viel (en valt) een nieuwe ramp onder de zeevogels te beleven op onze kust. Wat blijft er nu overeind van al deze plan-nemmakerij? Een kort overzicht.

-Doel van het opvangplan olie-vogels.

Op pagina 3. van het rapport vinden we de redenen voor een dergelijk plan. Een letterlijke weergave:

" 1.3. Waarom dit opvangplan

De Noordzee is een belangrijk voedselgebied voor zeevogels. Vooral in de winter komen deze in grote aantallen voor onze kust voor. Helaas vormen olielozingen een groot gevaar voor deze dieren. Begin 1981 bleek nog dat er door relatief kleine lozingen een grote vogelsterfte kan optreden. Een aantal van de slachtoffers spoelt levend of dood aan op de Nederlandse kust. Het is noodzakelijk om deze systematisch te verzamelen en de activiteiten van particulieren goed te begeleiden en wel om de volgende redenen:

- 1. De opvang en verzorging van levende vogels vereist een grote deskundigheid. Het is daarom niet wenselijk dat willekeurige particulieren de vogels gaan verzorgen. De verzorging dient te geschieden in de daarvoor ingerichte asiels onder deskundig toezicht.*
- 2. De aard, oorzaak en de gevolgen van de vervuiling moeten worden vastgesteld om eventueel stappen te kunnen ondernemen tegen de vervuiler.*
- 3. Onderzoek van de dode vogels geeft ook zeer veel wetenschappelijke informatie over populatie-opbouw, rui, conditie etc. Dat is informatie die anders niet of slechts tegen zeer hoge kosten te verkrijgen is."*

Wanneer we, puntsgewijze, nagaan wat er van deze doelstellingen in de praktijk terecht komt rijst de vraag of voorafgaande aan deze publicatie de haalbaarheid is afgewogen.

(1) Dat opvang en verzorging van levende (zee)vogels een grote deskundigheid vereist leidt geen twijfel. Van deskundige begeleiding is echter geen sprake, noch in personele, materiële, noch in financiële zin. De asielhouders en -houdsters moeten zelf maar zien wat ze met de vogels doen, hoe ze aan geschikte reinigingsmiddelen komen, hoe ze aan vis komen en hoe ze de vogels onderbrengen. Ze moeten zelf maar uitmaken wanneer de vogels geschikt zijn om weer in zee teruggezet te worden, alles zonder enige begeleiding. De revalidatie van zeevogels is een uitermate moeilijke kwestie. Men kan van mening verschillen of het al dan niet zinvol is om olie vogels te revalideren. Als dan de asiels zo noodzakelijk worden geacht, binnen het 'opvangplan', waarom dan geen enkele begeleiding, of zelfs maar morele steun.

(2) Het vaststellen van oorzaak en gevolgen loopt niet of nauwelijks. Het kost uitermate veel moeite om oliemonsters geanalyseerd te krijgen; de eerste stap in deze. In geval van een tankerbreuk, als de Amoco Cadiz, is het vaststellen niet echt moeilijk. Maar zoals bij de 1981 en 1983 incidenten is het noodzakelijk dat er een groot aantal monsters wordt genomen en geanalyseerd. Het heeft dan

geen zin om te wachten tot er sprake is van zo'n incident. Wanneer olie-analyse te duur is om permanent uit te voeren (zoals ook olie-slachtoffers permanent aan spoelen), heeft het plotseling wél analyseren in incidentele gevallen weinig wetenschappelijke waarde. Als er dan, zoals in 1981, een volkomen uit de lucht gegrepen veroorzaker (Stylis) wordt gepresenteerd, kan men zich afvragen of het probleem van olieslachtoffers niet op grote schaal onbegrepen is. In het 1983 geval kon Rijkswaterstaat weer geen vlekken ontdekken op zee, terwijl er constant, en overal, olie op de kust aanspoelde. We zitten dan ook weer met het probleem 'er is geen oorzaak, dus er zal ook wel geen gevolg zijn'. Pas als de geruchten hardnekkig blijven, wordt er schoorvoetend gehoor gegeven aan het verzoek om olie-analyse. De ramp van 1983 begon al in december 1982. Rijkswaterstaat bestelde de eerste oliemonsters (bij NSO) eind januari, nádat Shell monsters had aangevraagd. Is dit een spelletje van kat en muis of wordt het probleem wetenschappelijk aangepakt?

(3) Hierover kunnen we kort zijn. In 1981 werd een groot aantal vogels verzameld voor het NIOZ. Tot op heden zijn de resultaten van het onderzoek niet gepubliceerd en navraag levert alleen op dat de gegevens nog niet eens uitgewerkt zijn! Nu, in 1983, worden de enorme aantallen vogels, zelfs op dringend en herhaald verzoek, niet eens opgehaald. SBB-patrouilles vinden zo'n 10% van wat er op het strand aanspoelt, en bij het vogelopvangcentrum in Bergen (bijvoorbeeld) blijven enorme zakken dode vogels gewoon staan.

We kunnen concluderen dat er van het plan weinig terecht komt. Bij olieslachtoffers en het onderzoek daarnaar is het zaak snel en doeltreffend samen te werken. Dat gaat uitstekend zolang het beperkt blijft tot de notenhouten vergadertafels. In het veld, in de praktijk, loopt het opvangplan in het geheel niet. Enige kanttekeningen, die men in het rapport vergeten is maar die in die als waarschuwing kunnen werken, zijn bijvoorbeeld:

- alarmeer nooit op vrijdagmiddag 14.00 uur.
- denk aan de kerstvakantie, geen alarm op 23 december (ook niet op 22, 21 en 20 december).
- reken er niet op dat de operationele fase van het rampenplan langer dan 3 dagen effectief is.

Het zou tijd worden als meer mensen gingen beseffen dat zeevogels geen kalender hebben. Als de ambtenarij rond het opvangplan niet in staat is om te werken als er iets aan de hand is in plaats van als er gelegenheid toe is, dan heeft een dergelijk opvangplan, hoe mooi de doelstellingen ook zijn, totaal geen zin.

C.J. Camphuysen
Postbus 53153
Amsterdam